



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

GYMNÁZIUM TÝN NAD VLTAVOU

Autor: Mgr. Lukáš Boček

Datum: 20.11.2012

Ročník: kvinta

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obor: Český jazyk a literatura

Tematický okruh: Literární komunikace

Téma: Počátky písemnictví na našem území - zápas dvou kultur

Klíčová slova: Středověká literatura, legenda, duchovní píseň, zápas dvou kultur, latina, staroslověňština

Anotace: Prezentace žáky seznamuje se obdobím, kdy vedle sebe stály dvě kultury na našem území - latinské a staroslověnské. Přináší kulturně-historické pozadí a konkrétní ukázky textů z tohoto období. Součástí je i video s nahrávkou duchovní písně a opakovací test.

Zpracování tohoto DUM bylo financováno z projektu OPVK, výzva 1.5

ZÁPAS DVOU KULTUR V DOBĚ PŘEMYSLOVCŮ

Latina versus staroslověnština



OBDOBÍ ZÁPASU DVOU KULTUR

- ◉ **Datace: 10.-11. století**
- ◉ Po smrti Metoděje roku **885** skončil vývoj staroslověnské literatury ve Velkomoravské říši
- ◉ Byla dokonce zakázána a Metodějovi žáci vyhnáni ze země
- ◉ Posledním útočištěm staroslověnské literatury se stal sázavský klášter v čele s opatem *Prokopem*
- ◉ Dění se přeneslo do **přemyslovských Čech** a vývoj literatury se rozdělil na dvě větve:
 1. **Staroslověnskou**
 2. **Latinskou**



Socha sv. Václava v katedrále sv. Víta.

OBDOBÍ ZÁPASU DVOU KULTUR

- ◉ Přemyslovci byli u moci přes **430 let (867 - 1306)**

- ◉ Nositeli vzdělanosti byli duchovní

- ◉ V 10.-11. století byl významný **kult světce**

- ◉ Kdo je to světec?

- ◉ Nejrozšířenějším literárním žánrem byla **legenda**

- ◉ Popiš prvky legendy:

Příkladný představitel církve, většinou mučedník, za jehož života se stal nějaký zázrak



Epický literární žánr pojednávající o skutcích, životě, smrti a zázracích vázících se k postavě světce nebo jiného mučedníka, často fantastické prvky

STAROSLOVĚNSKÁ LITERATURA

Legendy:

◎ První staroslověnská legenda o sv. Václavu

- Prostý, srozumitelný styl
- Důležitý historický pramen
- Pouze jeden zázrak - krev se nechce vsáknout

◎ Druhá staroslověnská legenda o sv. Václavu

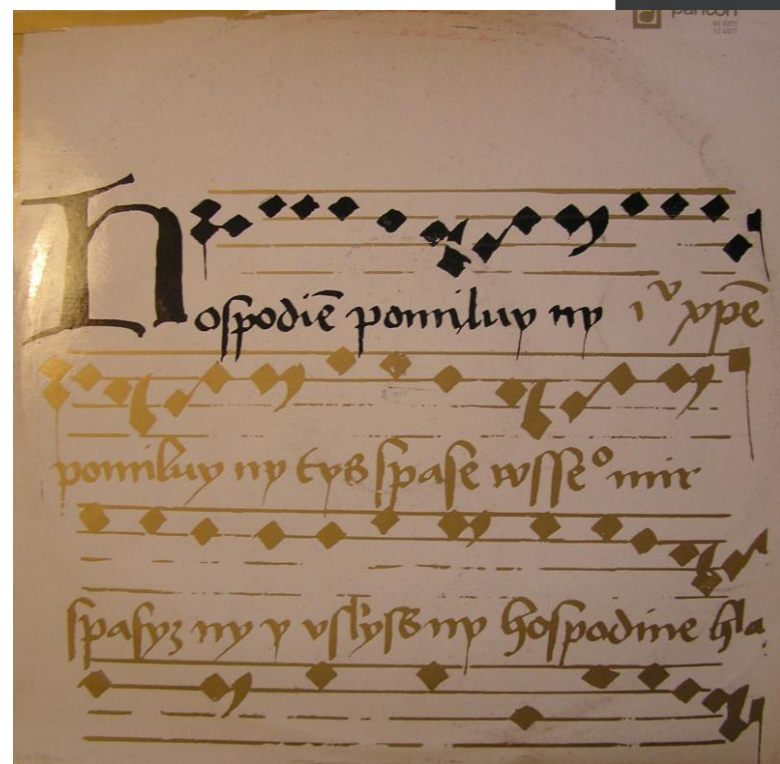
- Náročný styl
- Mnoho zázraků
- zpracování legendy Gumpoldovy (=nepůvodnost)



STAROSLOVĚNSKÁ LITERATURA

◎ Hospodine pomiluj ny

- 1.česká duchovní píseň,
- má *staroslověnský* původ (zbytky stsl.slov)
- zpívána při slavnostních příležitostech (v době vlády Karla IV. **funkce hymny** - korunovační píseň)
- prosba o milost, mír a úrodu
- **jednoduchá forma**: 8 veršů bez rýmu a strofického členění



HOSPODINE POMILUJ NY

*Hospodine, pomiluj ny!
Jezukriste, pomiluj ny!
Ty, spase všeho mira,
spasiž ny i uslyšiž,
Hospodine, hlasy naše!
Daj nám všem, Hospodine,
žizn a mír v zemi!
Krleš! Krleš! Krleš!*

VYSVĚTLIVKY:

pomiluj ny = smiluj se nad námi

spase = spasiteli

mira = světa

spasiž ny i uslyšiž = spas nás a vyslyš

žizn = dostatek

mír = pokoj, mír

Krleš = Kyrieleison (Pane, smiluj se)



LATINSKÁ LITERATURA - LEGENDY

- ◉ Když se šířila víra křesťanská („*Crescente fide christiana*“)
 - Základní václavská legenda
- ◉ Gumpoldova legenda
 - Obsahuje nejstarší ilustraci sv. Václava

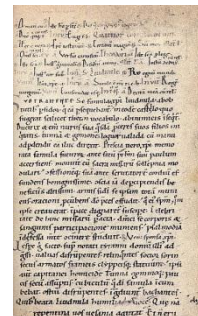
Václav na hostině u svého bratra Boleslava (dole)
Zavraždění knížete Václava jeho bratrem Boleslavem (nahore)



OPAKOVÁNÍ

- ◉ V druhém období vývoje naší literatury se rozvíje kult světce. Kdo to je světec?
- ◉ Co je pro toto období typické?

Rozdělení literatury na latinskou a staroslověnskou, psaní legend.

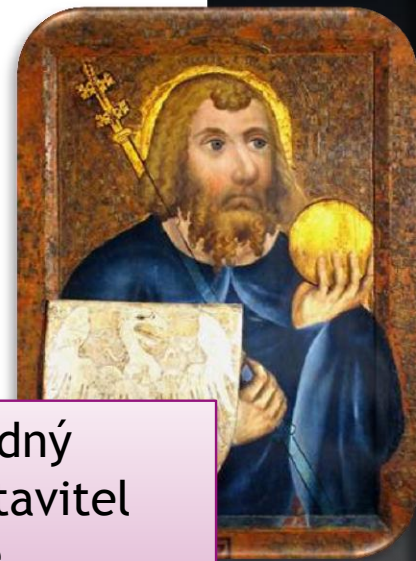


- ◉ Jaké legendy vznikly v tomto období?

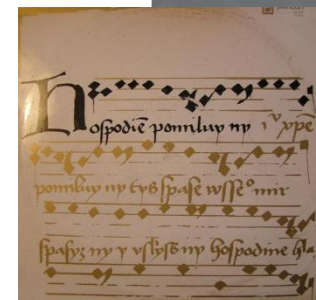
1. stsl. legenda o sv. Václavu, 2. stsl. legenda o sv. Václavu, Gumpoldova, Kristiánova a mnohé další

- ◉ Vznikla také významná duchovní píseň. V jakém byla jazyce a jakému sloužila později účelům?

Česky, hymna, korunovační píseň.



Příkladný představitel církve, většinou mučedník, za jehož života se stal nějaký zázrak



ZDROJE OBRÁZKŮ

- ⦿ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/13/Wenzeslaus_by_Peter_Parler.JPG
- ⦿ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/8b/P%C5%99emyslovci_erb.svg/200px-P%C5%99emyslovci_erb.svg.png
- ⦿ http://i.idnes.cz/07/093/gal/ADB1e00da_Sv.Vaclav_Karlstejn_KaplesvKrize2.jpg
- ⦿ <http://www.pravoslavi-litomerice.cz/images/vaclav.gif>
- ⦿ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Christianslegende.jpg>
- ⦿ http://abicko.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/abicko/archiv/2005/11/obsah/images/b_2005-11-20_2317.jpg
- ⦿ http://abicko.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/abicko/archiv/2005/11/obsah/images/b_2005-11-20_2318.jpg

ZDROJE INFORMACÍ

- Video:

<http://www.youtube.com/watch?v=Esf-9zK1yl4>